

6. Fotiou S. S. The Church in the Modern World. Berkley : InterOrthodox Press, 2000. 84 p.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-669-0-34>

**FEATURES OF THE DEVELOPMENT
OF NATIONALIST IDEOLOGY IN THE 1930S.**

**ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛІСТИЧНОЇ ІДЕОЛОГІЇ
В 1930-ТІ РР.**

Palinchak M. M.

*Doctor of Political Sciences, Professor,
Professor of the Department of
International Politics,
Faculty of International Economic
Relations,
Uzhgorod National University
Uzhgorod, Ukraine*

Палінчак М. М.

*доктор політичних наук, професор,
професор кафедри міжнародної
політики
факультету міжнародних
економічних відносин,
ДВНЗ «Ужгородський національний
університет»
м. Ужгород, Україна*

Osukhovskiy O. I.

*Postgraduate student, Department of
International Politics,
Faculty of International Economic
Relations,
Uzhgorod National University
Uzhgorod, Ukraine*

Осуховський О. І.

*аспірант кафедри міжнародної
політики
факультету міжнародних
економічних відносин,
ДВНЗ «Ужгородський національний
університет»
м. Ужгород, Україна*

У 1920 рр. були сформульовані чіткі засади ідеології нового українського націоналізму (насамперед Д. Донцовим). У 1930-х рр. було сформульовано політичну доктрину нового націоналізму, тісно пов'язану з організаційною розбудовою ОУН, виробленням та прийняттям її програми.

Одним із авторів концепції національної революції став член Проводу українських націоналістів (ПУН) Микола Сціборський (1897–1941), колишній офіцер армії УНР, який пізніше закінчив Українську господарську академію в Подєбрадах, провідник Легії Українських Націоналістів (1925–1929). Сціборський – автор декількох теоретичних праць, що стали підставовими в політичній доктрині ОУН.

Ще на початку 1930-х рр., виступаючи у часописі «Розбудова нації», він спробував обґрунтувати тезу про конечність української національної революції у складних умовах передвоєнної доби, коли Україну було роздерто між загарбницькими державами.

За вихідний пункт неминучості революції Сціборський узяв підневільний стан української нації та формування суб'єктивного фактору революції – політичної організації українських націоналістів. Дослідник зазначає: «...Йде боротьба за душу Української нації, її віру та ідеали» [1, с. 164]. У цій боротьбі надзвичайно важливе значення має суб'єктивний чинник – ОУН, оскільки це «є той організований і організуючий, спаяний дисципліною і спільною ідеєю чинник, що має процеси революції поглиблювати...». Разом з тим «ОУН не лише організована сила революції... Вона її штаб, мозок і душа цілого визвольного руху...» [1, с. 166].

На протигагу гаслам комуністів про соціалістичну революцію, диктатуру пролетаріату, Сціборський одним із перших сформулював підставове гасло ОУН: «Нація понад кляси!» [1, с. 166].

На нашу думку, деталізовану й розширену політичну доктрину українського націоналізму в найбільш концентрованому теоретичному вигляді викладено у праці Сціборського «Націократія». Чи не вперше в українській політичній думці було зроблено холодний раціоналістичний аналіз політичних режимів тогочасної Європи, були скрупульозно, з виділенням позитивних і негативних аспектів, розглянуті демократичний, соціалістичний, комуністичний і фашистський режими. Варто зазначити, що Сціборський докладно проаналізував сильні та слабкі сторони, наприклад, фашистського режиму влади. Сильні сторони – це тотальне панування потужної, синтетичної національної ідеї, яка є всеосяжною, винятковою; гасло «нація і держава понад кляси й партії». Так, фашизм – «...це заперечення політичної демократії», – справедливо пише Сціборський, – але це ж «абсолютна цінність, що їй підпорядковується все інше...» [2, с. 64, 65], що є й джерелом сили такого типу держави і влади. Слабкість фашизму дослідник вбачав у «надмірному урядовому централізмі його системи... що утруднює процес творчої індивідуалізації громадянина...» [2, с. 77]. Досить уважно аналізував Сціборський поняття диктатури; він висловлював припущення про те, що фашистська диктатура будується на принципах «суспільної ієрархії, авторитарності й монархізму, де право на керування мають лише найліпші... духовні аристократи – еліта нації» [2, с. 79]. Зазираючи в майбутнє, теоретик писав: «...Будуча Українська Держава не буде ні фашистською, ні націонал-соціалістичною, ні «прімо-де-ріверівською», а на власних оригінальних націократичних основах...» [2, с. 93].

Теорію націоналізму розвинув у своїх науково-публіцистичних працях Юрій Липа (1900–1944) – поет і прозаїк, філософ і публіцист, громадський діяч і прекрасний лікар; він у кожній із ділянок залишив слід свого таланту й горіння. Липа з 1920 р. проживав у Польщі й Галичині, закінчив Познанський університет (1929), загинув як лікар УПА [3].

Найкращим ключем до творчої лабораторії письменника і мислителя є його «найвідчутніша», на наш погляд, праця – «Бій за українську літературу» (1936).

Проведене дослідження дало підстави зробити такі загальні висновки. М. Міхновський, Д. Донцов, М. Сціборський, Ю. Липа є творцями нової національної ідеології, яку було протиставлено старим, збанкрутленим доктринам XIX – початку XX століть

М. Сціборський, спираючись на ідеологічні засади Донцова, розробив доктрину нового націоналізму – націократії, сутність якої зводиться до необхідності забезпечити панування нації у власній державі за допомогою влади соціально-корисних верств України.

Теорію націоналізму оригінально розвинув у своїх науково-публіцистичних працях «Бій за українську літературу», «Призначення України», «Чорноморська доктрина», «Розподіл Росії» та інших знаний філософ і публіцист Ю. Липа. Він був першим із політичних мислителів, хто спромігся розгледіти велич української «раси» і монументальні, циклопічні розміри Батьківщини – України, а також передбачити їхнє високе історичне призначення у світовій історії.

Дослідження проблеми дозволяє виділити головну аксіому, основну засаду українського націоналізму: найвищою, безцінною та вічною суспільною вартістю є й залишається українська нація, а єдиним гарантом не тільки її розбудови і процвітання, а навіть самого існування, є сильна Українська Самостійна Соборна Держава.

Література:

1. Сціборський М. Предпосилка національної революції. Розбудова нації. 1932. Ч. 7–8. С. 164, 166.
2. Сціборський М. Націократія. 2-ге вид. Прага, 1942. С. 64, 65, 77, 79, 93.
3. Політологія. Кінець XIX – перша половина XX століть : хрестоматія / за ред. О. І. Семківа. Львів : Світ, 1996. С. 649.